

IN MEMORIAM

PROF. MR. DR. GERARD MARIUS VERRIJN STUART

16 sept. 1893–25 oct. 1969

Op zaterdag 25 oktober j.l. is, tot droefheid van zijn zeer talrijke vrienden, geheel onverwachts overleden Prof. mr. dr. G. M. Verrijn Stuart. Het is voor hen die hem van nabij kenden heel moeilijk te beseffen dat van deze ondanks zijn leeftijd nog buitengewoon actieve, werkzame en levensblijve man nog slechts de herinnering blijft.

Zijn nagedachtenis zou stellig in de kolommen van dit blad zijn geëerd ook als daartoe niet de bijzondere aanleiding had bestaan ener relatie van ten naaste bij een halve eeuw met De Economist, waarover weldra meer. Immers, Stuart was een zeer bijzondere figuur, niet alleen een alom bekend economist maar iemand die als zeer weinigen zijn grote en veelzijdige gaven en zijn nooit aflatende werkkraft op velerlei terrein in dienst heeft gesteld van de Nederlandse – en in zijn latere leven ook van de wordende Europese – gemeenschap.

Het is volslagen onmogelijk op deze plaats omtrent zijn activiteiten enige volledigheid te betrachten doch zelfs uit een vluchtig overzicht rijst het beeld van een ongelooflijk rijk geschakeerd, welbested en vruchtbaar leven, dat elke beschouwer tot bewondering moet stemmen.

Stuart's wetenschappelijke en praktische belangstelling als economist lagen hoofdzakelijk – zij het stellig niet uitsluitend – op monetair terrein. Reeds zijn proefschrift, waarop hij in 1919 cum laude promoveerde tot doctor in de staatswetenschappen, „Inleiding tot de leer der waardevastheid van het geld”, gaf daarvan blijk. Deze belangstelling heeft haar stempel op zijn levensloop gedrukt. De economische wetenschap en het bankiersvak zijn de twee polen van zijn leven geweest en op beide terreinen heeft hij zich grote ver-

diensten verworven. In het bankwezen trad hij spoedig na zijn promotie in dienst van de Rotterdamsche Bank Vereeniging. Vervolgens was hij korte tijd directeur van de Bank voor Indië te Batavia. Reeds in 1922, op 28-jarige leeftijd dus, werd hij benoemd tot buitengewoon hoogleraar in het geld-, crediet- en bankwezen aan de toenmalige Nederlandsche Handels-Hoogeschool; in 1925 werd hij daar ordinarius. Hij bleef het hoger onderwijs trouw tot 1939. Toen verliet hij Utrecht, waar hij gedurende vijf jaar de opvolger van zijn vader, de bekende Prof. dr. C. A. Verrijn Stuart, op de economische leerstoel in de juridische faculteit was geweest, om de functie van directeur van de Amsterdamsche Bank te aanvaarden. Deze bleef hij bekleden tot zijn leeftijd hem tot aftreden noopte. Als commissaris, later president-commissaris bleef hij echter nog jaren aan deze instelling verbonden. Toch keerde hij tot de wetenschap, die steeds zijn intense belangstelling had gehouden, terug: van 1952 tot zijn emeritaat in 1964 was hij buitengewoon hoogleraar aan de Universiteit van Amsterdam met als leeropdracht de economie, in het bijzonder de leer van de internationale betrekkingen en het bankwezen.

Twee polen, maar welk een wereld lag daartussen. Stuart's bruisende energie deed hem overal taken op zich nemen waar hij arbeid te verrichten vond. In zijn Rotterdamse jaren was dat o.a. bij het Nederlandsch Economisch Instituut, waar hij jarenlang de veel-eisende functie van redactiesecretaris van Economisch-Statistische Berichten vervulde. Van de Vereeniging voor de Staathuishoudkunde en de Statistiek – later omgedoopt tot Vereniging voor de Staathuishoudkunde – was hij vele jaren als secretaris-penningmeester de bonte-en-train. De Sociaal-Economische Raad telde hem van zijn oprichting af tot zijn kroonleden; van 1958 tot 1964 was hij zijn voorzitter. Van tal van staatscommissies, departementale en andere commissies was hij lid of voorzitter. Zijn directeurschap van de Amsterdamsche Bank bracht verscheidene commissariaten mede. Daarnaast vervulde hij nog talrijke functies als bestuurslid of -voorzitter van verenigingen, instituten en wat dies meer zij, functies die men alleen uit plichtsbesef en gemeenschapszin pleegt te aanvaarden. Ik geloof niet dat Stuart anders dan bij uitzondering een beroep dat op hem werd gedaan heeft afgewezen.

Naast dit alles staat dan nog zijn imposante publicistische arbeid. In de bundel *Verspreide opstellen, 1922–1965*, hem ter gelegenheid van zijn emeritaat aangeboden, is een lijst van zijn geschrif-

ten opgenomen. Zij telt niet minder dan 453 plaatsen, aan welk aantal sindsdien nog is toegevoegd. Hieronder zijn, naast een enorm aantal artikelen in dagbladen en periodieken, zowel in Nederland als in het buitenland, zeer talrijke boekbesprekingen, die van zijn grote belesenheid getuigen, maar ook diverse uitgebreide studies in o.a. de vorm van referaten, prae-adviezen, bijdragen in bundels en, last not least, zijn twee befaamde leerboeken, *Geld en crediet* en *Bankpolitiek*, die vele herdrukken beleefden en die door duizenden zijn bestudeerd.

Ondanks zijn omvangrijk oeuvre was Stuart zeker geen veel-schrijver. Elke publicatie bereidde hij steeds zorgvuldig voor, de vormgeving was altijd qua taal en stijl zeer verzorgd, de expositie helder en tot de kern van de zaak doordringend, de inhoud belangwekkend en wetenschappelijk verantwoord. Steeds blijken zijn grote didactische gaven, waarvan niet alleen zijn studenten maar daarnaast talloze anderen hebben mogen profiteren. Men moet er dankbaar voor zijn dat iemand in wien de begaafde wetenschaps-beoefenaar en de gedegen man van de praktijk waren verenigd zulk een bereidheid tot publiceren kon opbrengen en over een zo vaardige pen beschikte.

Na deze korte schets van Stuart's activiteiten zal het duidelijk zijn dat niet teveel werd gezegd toen hierboven werd gesteld dat ook zonder zijn nauwe banden met dit tijdschrift er alle reden is hem in deze kolommen te eren. De relatie van de overledene met *De Economist* stamt uit 1918. In dat jaar verscheen van zijn hand een artikel onder de titel „Een nieuwe geldtheorie”. Sinds zijn promotie in 1919 is er tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog geen jaargang geweest waarin hij niet op zijn minst een of meer boekbesprekingen of een artikel schreef. Daarna wordt de frequentie minder maar heeft hij toch nog talrijke artikelen geplaatst.

Is de schuld van dankbaarheid die *De Economist* aan de trouwe en bijzonder gewaardeerde medewerker Verrijn Stuart heeft groot, nog groter is zij aan hem als lid van de redactie. In 1921 trad hij toe en, met een korte onderbreking in 1924-5, wegens zijn verblijf in het toenmalige Nederlandsch-Indië, is hij lid van dit college gebleven tot hij in 1966 de tijd gekomen achtte zijn plaats in te ruimen voor een lid van een jongere generatie. Hij was toen sedert 1958 voorzitter van de redactie geweest. Voordien had hij zich bijna een kwarteeuw lang op de hem eigen toegewijde en nauwgezette wijze van de veel tijd en zorg vergende taak van redacteur-secretaris

gekwteten. Op de omslag van De Economist kwam de naam Verrijn Stuart, men kan wel zeggen sinds mensenheugenis voor. Immers, reeds lang voordat G. M. Verrijn Stuart redacteur werd, was zijn vader, C. A. Verrijn Stuart, dit. Jarenlang hebben zij tezamen deel van de redactie uitgemaakt. Na zijn aftreden in 1966 is er één nummer verschenen zonder de vertrouwde naam op de omslag. Daarna sierde deze de omslag opnieuw doordat de redactie Stuart eerde op de beste wijze die haar ter beschikking stond, namelijk door hem tot haar erevoorzitter te benoemen.

De term „stuwende kracht” is een versleten cliché, dat zich echter onvermijdelijk opdringt als men Stuart’s plaats in de redactie tracht te omschrijven. Nu zijn naam, ditmaal voorgoed, van de omslag verdwijnt, geef ik gaarne namens de redactie uitdrukking aan de warmste dank voor wat deze beminnelijke, blijmoedige man met zijn dynamiek, scherpzinnigheid en gevoel voor humor voor zijn mederedacteuren heeft betekend. Ik moge eindigen met een citaat uit een van zijn laatste artikelen in De Economist, te weten zijn in 1958 geschreven In memoriam F. de Vries: „Een goed mens, een ongemeen begaafd economist, een groot Nederlander is met hem heengegaan”.

P. B. KREUKNIET